

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

4 Quomodo Deu præbeat concursum suum causis secundis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

est à causa prima, vel ut est à secunda, dici potest per prius ac principalius esse à prima, quàm à secunda: & simili modo dicitur causa prima prius natura influere in illam actionem, quam secunda. Primo, quia causa prima altior est, & nobiliori, magisque independenti modo influit in effectum. Secundo, quia causa prima respicit per se primo actionem illam sub quadam vniuersaliori ratione: nam causa prima influit in quemlibet effectum vel actionem ex eo præcisè quod aliquid entitatis participat: causa autem secunda semper influit sub aliqua posteriori, magisque determinata ratione entis. Vnde fit tertio ut influxus causæ primæ ex se & ex suo genere dicatur etiam prior subsistendi consequentia, quam inter prioritates naturæ Aristoteles posuit: nam influxus causæ primæ absolute non pender à causa secunda, sed quantum est ex suo genere potest esse sine illa, non vero è conuerso. Atque ad hunc modum explicuit hanc prioritatē seu subordinationem Caiet. 1. p. quæst. 14. art. 13. & insinuat Scotus in 1. distinct. 39. & in 2. distinct. 37.

XI.
Expliatur
quodammodo
positio ex li.
de causis ex
cerpta.

Atque eisdem modis exponitur illa locutio lib. de Caus. proposit. 1. quæ talis est, *Causa prima prius agit in causatum, & vehementius ingreditur ipsum.* vbi D. Th. etiam in Commentario eandē interpretationē adhibet, adiungens ex Proclo, *Causam primam prius influere, quia causa secunda non agit nisi virtute eius.*

In quo subiecto sit concursus causæ primæ.

XII. Quartum punctum huc spectans, est, an concursus causæ primæ recipiatur in secunda, vel in effectu eius. Quæ interrogatio solum habet locum in concursu transeunte: nam immanens non recipitur in subiecto, sed est ipsa volitio Dei subsistens. Vt ergo abstrahamus ab opinionibus, formaliter respondendum est iuxta dicta, concursum Dei in eo subiecto esse, in quo est actio causæ secundæ. Patet, quia in re non distinguuntur: ergo nec subiecto distinguuntur. Quocirca si omnis actio causæ secundæ est in ipsa, ut quidam volunt, in eadem erit concursus causæ primæ, & per illam transeat ad effectum vel ad passionem seu fieri effectus, eo modo, quo (iuxta illam sententiam) agens media actione quam in se recipit, influit passionem in aliud. Iuxta veriorē autem doctrinam, quæ docet actionem transeuntem esse in passio, & in agente immanentem, dicendum est, concursum Dei in actionem transeuntem non esse aliquid in causa secunda receptum, sed in passio: concursum vero ad actionem immanentem recipi in ipso agente, quatenus in eo recipitur actio eius. Et utraque pars constat satis ex dictis, neque nouam continet difficultatem.

SECTIO IV.

Quomodo Deus præbeat concursum suum causis secundis.

I. **D**eclarauimus hætenus an sit, & quid sit concursus Dei cum causis secundis, nunc superest, ut exponamus quo modo Deus tribuat vel offerat hunc cōcursum causis secundis. Simulq; declarabitur quomodo causa prima & secunda conueniant & coniungantur ad eundem effectum & eandem actionem efficiendam. Neque est difficultas in coniunctione quasi locali seu per indistantiam aut præsentiam entitatis: sic enim facile intelligitur Deus ratione suæ immensitatis coniungi posse omnibus causis secundis ad operandum cum illis, quia est intime præsens per essentiam in omnibus illis, & in omnibus effectibus, & actionibus earum.

Quæstionis difficultas aperitur.

SED difficultas est de coniunctione ad causandum vnum & eundem effectum, eandemque actionem: nam quando duæ causæ conueniunt ad eandem actionem efficiendam, vel casu & contingenter concurrunt, vel ex instituto ac per se. Prior autem ex his modis non potest attribui concursui causæ primæ cum secunda, tum quia hoc repugnat perfectioni diuinæ providentiæ & operationis, tum etiam quia aliàs non esset subordinatio per se in causa secunda ad primam, vel omnis operatio causæ secundæ casu & per accidens eueniret. Posterior item modus habet difficultatem, quia si duæ causæ ex instituto conueniunt ad eandem operationem, vel id est, quia ambæ subordinantur alicui superiori, quæ illas simul applicat, quod hic locum non habet, ut per se collat. Vel quia ambæ sunt natura sua determinatæ ad ita operandum hic & nunc, quod hic etiam dici non potest, quia nec causa secunda, saltem ad indiuiduum effectum, vel actionem. Vel quia vna ex peculiari intentione sua determinat effectum & actionem efficiendam, & consequenter determinat etiam aliam causam ad cooperandum eidem actioni. Et hic modus non videtur posse hic habere locum, quia nec causa secunda potest ita determinare primam, ut per se notum videtur, neque è conuerso potest ille modus agendi tribui causæ primæ respectu secundæ: tum quia aliàs causa prima moueret & applicaret secundam ad agendum, quod negauimus: tum etiam quia aliàs determinatio actionis nullo modo esset à causa secunda, quod omnes negant, tum deniq; quia aliàs causa secunda nihil aliud agere posset, nisi id quod agit, quia ad nihil aliud habet concursum Dei, sine quo nihil agere potest.

Resolvitur quæstio quoad causas naturales.

HÆC difficultas respectu causarum secundarum, naturaliter agentium facillime expediti potest aduertendo, absolute & simpliciter loquendo Deum voluntate sua præbere hunc concursum causis secundis: nam agit ut intellectus causa, quæ à nullo potest absolute cogi, aut necessitari ad agendum: nihilominus tamen secundum quid dici, concurrere ad modum naturæ. Idque duplici ratione, primo, quia in concurrente sese accomodat naturis rerum, & vnicuique præbet cōcursum virtuti eius accommodatum: secundo, quia postquam decreuit causas secundas efficere & conseruare, infallibili lege cum eis concurrat ad earum operationem, quæ lex si absolute sumatur, nullam supponendo particularem & definitam Dei voluntatem, non inducit necessitatem, sed solum est quasi debitum quoddam connaturalitatis. Vnde interdum Deus dispensat in ea lege regando huiusmodi concursum. At vero supposita efficaci voluntate Dei concurrenti cum hac causa ad hanc actionem hic & nunc, iam ex necessitate procedit actio tali tempore & loco, tam à causa secunda, quam à prima: sed respectu secundæ est necessitas naturalis: respectu autem primæ est tantum necessitas ex suppositione suæ immutabilitatis.

Hoc ergo supposito, facile explicatur modus, quo prima causa præbet concursum suum his causis secundis: nam Deus ex æternitate sua, sicut decreuit has res producere & non alias, & hoc tempore, & cū hoc ordine, & cum his motibus &c. & non alio modo; ita etiam decreuit cum eisdem rebus concurrere ad earum actiones iuxta capacitatem earum. Et quia sicut scientia Dei est distinctissima & in particulari de omnibus, ita & voluntas distinctè & in particulari omnia decernit, & ad singula descendit iuxta vniuersum.

usculisq; capacitate, & indigentiam, ideo in præbendo hoc concursus ex æternitate etiam decreuit in particulari concurrere cum hac causa tali tempore, tali loco, & circa tale subiectum, ad talem actionem & effectum in indiuiduo, & in tali tempore ad alia, & sic de omnibus. Dico autem semper ad talem actionem, quia non satis esset determinatio ad vnum numero effectum, eo quod possit idem effectus fieri per diuersas numero actiones, vel fortasse etiam specie: determinando autem actionem, consequens est, vt necessario determinetur effectus, quia non potest eadem actio numero tendere ad alium terminum, nisi ad illum, cum quo identificatur.

V. Atque hinc primo, causam primam & secundam conuenire non casu, sed per se & ex instituto ad eandem actionem efficiendam, quod maxime prouenit ex modo operandi primæ causæ, seu ex scientia eius & prouidentia. Neque ad hoc est necessaria alia motio causæ secundæ, sed sola hæc voluntas Dei quasi præparantis & offerentis concursus iuxta leges suæ diuinæ sapientiæ & prouidentię. Addendum est tamen, hæc determinationem concursus quantum ad duo, habere fundamentum in natura causæ secundæ. Primo etenim, quia est talis virtutis, ideo decreuit Deus dare illi concursus talis speciei, & quoad hoc, vt supra notauimus, dicitur determinare concursus Dei quoad speciem rationem, non quia absolute determinet voluntatē Dei ad dandum talem concursus in specie: sic enim solus Deus se voluntarie determinat, sed quia est obiectiua ratio postulans talem concursus. Secundo ad eundem modum, quia talis causa est naturaliter agens, ideo etiam Deus absolute & definit vult cum illa concurrere. Et quoad hoc dici potest eodem sensu causa secunda determinare concursus primæ quoad exercitium, quia natura sua hic & nunc determinatē postulat exercitium talis actionis. At vero determinatio quoad hanc indiuiduam actionem, & effectum non videtur posse fundari villo modo in causa secunda, nam eadem numero hic & nunc in hoc subiecto potens est ad plures effectus numero distinctos producendos, nec magis postulat concursus ad vnum, quam ad alium: & ideo determinatio concursus, & actionis quoad hanc partem, soli primæ causæ tribuitur, vt probabiliter docuit Gregor. in 1. distinct. 17. quæst. 4. art. 2. ad 7. Et supra dictum est.

VI. Secundo sequitur ex dictis has causas naturaliter agentes in eo instante vel tempore quo agunt, simpliciter & pensatis omnibus, nihil facere posse nisi illam rem in specie & in indiuiduo, quam faciunt. Et de specie quidem est res clara; quia habent virtutem determinatam ad talem effectum in specie: determinatam (inquam) vel simpliciter, vt in causis particularibus & vniuersis, vel saltem hic & nunc circa hanc materiam sic dispositam, vel cum aliis causis simul concurrentibus. De indiuiduo vero id probatur ratione superius facta, quia licet naturale agens habeat potentiam actiuam plurium effectuum in indiuiduo, tamen illa potentia per se sola est insufficiens sine concursu Dei: & ideo, si illum non habet, non constituet rem in potentia proxima, sed remota ad agendum: sic n. ignis priuatus concursu Dei, non dicitur simpliciter potens, imo absolute dicitur impotens ad sic calefaciendum. Sic igitur, quia huiusmodi causæ tantum habent paratum concursus Dei ad vnum numero effectum, solum illum possunt absolute facere potentia nimirum proxima: quæ includit, non tantum nudam facultatem agendi, sed etiam omnia prærequisita ad operandum.

VII. Dices concursus est ipsa actio, actio autem non requiritur ad posse, sed ad agere, ergo concursus non requiritur ad posse. Respondeo, aliud esse loqui de concursu ipso in se & in actu secundo, de quo procedit obiectio, & quantum ad id recte concludit, aliud vero esse loqui de concursu in actu primo, & in proxima

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

applicatione: quo modo dicimus requiri ad posse simpliciter: qui concursus non consistit in actione, sed in diuina virtute seu voluntate, vt proxime applicata, & quasi coniuncta in tali tempore cum causa secunda ex vi sui æterni decreti ad concurrendum cum illa, quam alij etiam vocant præparationem seu oblationem concursus.

Tertio inferitur obiter ex dictis, concursus Dei non esse vnum & eundem cum omnibus causis secundis, sed variari iuxta diuersitatem causarum secundarum: quia Deus ita cum illis concurrat, vt sese accomodat vnicuique iuxta eius indigentiam. Et ideo sicut ad effectus numero diuersos tribuit concursus numero distinctos, ita ad actiones specie diuersas, concursus tribuit specie distinctos. Et confirmatur aperte ex supra dictis, nam concursus Dei ad extra non est aliud, quam ipsa actio, & ad eundem intrinsecum terminum tendit: ergo pro varietate actionum erit etiam varius concursus. Non potest ergo vere dici esse eundem concursus Dei ad omnes actiones causarum secundarum, nisi sit sermo, vel de concursu interno seu voluntate qua Deus concurrat, vel de identitate solum proportionali, quoad modum & generalem rationem ob quam omnes causæ secundæ indigent concursu, scilicet, quia sunt entia & agentia per participationem.

Imo hinc etiam licet obiter inferre, aliter Deum influere respectu eiusdem effectus, si se solo illum efficiat, aliter cum causa secunda: quia cum se solo agit, adhibet influxum per se sufficientem ad effectum: cum vero concurrat cum causa secunda, accomodat talem actiuitatem, quæ per se sola non sufficeret sine causa secunda: quod est manifestum ex dictis, quia non vult agere nisi ea actione quæ sit communis causæ secundæ. Quamuis autem ille idem effectus posset esse à solo Deo, & ideo influxus Dei ad talem effectum absolute & secundum se possit esse sine causa secunda, tamen talis actio, quæ est à causa secunda, non potest esse sine illa, & ideo neque concursus quem Deus præbet ad talem actionem, est solus absolute sufficiens ad effectum, sed tantum in suo genere. Cuius oppositum videtur opinari Cordub. q. 55. dub. 4. tamen, si attente legatur, in re non discrepat. Satis ergo ex his constat, quomodo Deus præbeat concursus suum naturalibus agentibus.

Tractatur & explicatur difficultas in agentibus liberis.

Abent autem quæ diximus, summam difficultatem in agentibus liberis: quia si prima causa eodem modo determinat illis concursus, quo cæteris agentibus, non magis erunt indifferentia in usu suarum actionum in particulari, & in potestate proxima, quæ includit omnia prærequisita ad operandum quam cætera agentia, & ita nunquam habebunt usum & exercitium libertatis. Antecedens declaratur quoad vtramque partem, nam Deus vt causa prima per voluntatem suam coniungitur causæ secundæ ad cooperandum illi, quæ voluntas est æterna, & præueniens causam secundam: est autem absoluta & efficax, nempe qua Deus vult talem effectum esse, quia Deus per solam hanc voluntatem ad extra operatur: sed hæc voluntas secum trahit ad operandum causam secundam, ita vt non possit illi resistere: ergo ex hac parte determinatur ad vnum quoad exercitium à causa prima, causa secunda, etiam si libera sit. Et confirmatur hoc, nam vt dixi causæ liberæ per se ac certa lege concurrant ad vnum opus, non satis est vnus propolitū & voluntas præueniens, nisi efficaciam habeat in alteram trahendi illam quo vult: ergo si in presenti concursu solum præcedit voluntas Dei, qua efficaciter vult concurrere cū causa secunda ad talē effectum, vt effectus per se sequatur, necesse est voluntatem illam

VIII.

Concursus Dei multiplex pro causis secundis variabilibus.

IX.

Deus se solo aliter ac cum causa secunda in effectum influens.

X.

iam Dei habere efficacitatem in causam secundam liberam, ut illam secum trahat ad operandum: & ita tollitur indifferentia in exercitio actionis. Rursus, cum Deus per illam voluntatem definit concursum dandum, ad unam tantum rem illum definit, quia non vult plures effectus, sed unum tantum: ergo ex hac parte tollitur etiam indifferentia quoad specificationem seu varietatem actionum. Et confirmatur nam dictum est, primam causam definire concursu suum ad individuum & singularem effectum; quæ necessitas etiam habet locum respectu causæ secundæ liberæ, quia non potest ipsa eligere unum individuum actum præ aliis eiusdem speciei.

XI.
Varia Doctorum sententia.

In hac difficultate explicanda multa scribunt Scholastici Doctores. Et quidam eorum admittere plane videntur totum id quod in difficultate tacta supponitur de modo quo Deus per voluntatem suam præbet hunc concursum causis secundis. Quod maxime videtur sentire Scotus in 1. distinct. 39. §. Viso de cōtingentia, & dist. 41. §. Primum istorum, & §. Sed contra & dist. 47. in fine. & quodlibet 14. liter. S. & sequitur Scotista, præsertim Bassol. in 1. dist. 38. art. 2. & distinct. 39. art. 2. & Maioris dist. 38. quæst. 1. art. 4. & quæst. 3. Richard. etiam dist. 38. art. 1. quæst. 5. idem supponere videtur, dum ait, Deum in sua voluntate sufficienter cognoscere omnia futura. Quod etiam asseruit ibi Durand. quæst. 5. etiam si alias non requirat concursum Dei ad actiones causarum secundarum. Multique Thomista moderni hanc opinionem sequuntur, & Divo Thomæ attribunt. Sed apud eum nulla eius mentio fit in tota doctrina sua; neque aliquid asserere possunt præter ea quæ sect. 2. tractauimus & exposuimus: & quæ de motione humanæ voluntatis à Deo tractat idem D. Tho. 1. par. qu. 82. art. 2. qu. 104. art. 3. & 4. & qu. 105. art. 4. & 1.2. qu. 9. & 10. præsertim art. 4. ad 3. & qu. 109. in primis articulis, præsertim art. 4. ad 3. Sed in his omnibus locis nunquam explicuit illum modum dandi generalem concursum, sed ad summum vocat illi motionem voluntatis humanæ, & sæpenon loquitur de illo, sed de aliis modis quibus Deus potest moraliter mouere voluntatem, præsertim per auxilia gratiæ, quæ ad præsens non spectant.

XII.
Qualiter satisfaciunt prædicti auctores difficultati propositæ.

Supposita autem hac sententia, duobus modis respondent auctores eius ad propositam difficultatem. Prior est, illam voluntatem Dei, qua determinat concursum ad actionem causæ secundæ, esse ex libertate eiusdem voluntatis, & ideo non impedire, sed conservare similem libertatem in causâ secundâ, si aliqui illam habeat. Hæc responsio habet fundamentum in doctrina Scoti, qui, ut supra vidimus, ob hanc causam asseruit, si Deus ageret ex necessitate nature, ablatum concursu seu motione, qua mouet causam secundam, libertatem eius, nunc autem non auferre, quia libere agit. Veruntamen hæc responsio non satisfacti; libertas enim Dei conferre potest, ut ribuat concursum accommodatum causæ secundæ, & libertati eius. Si autem concursus vel motio talis est, ut si à Deo tribueretur ex necessitate nature, necessitate voluntatem creatam, etiam si libere à Deo detur, necessabit illam, ut supra probavi, quia si motio est eadem, eundem effectum habet in causâ secundâ: respectus autem liber ad causam primam faciet, ut actio sit libera causæ primæ, non vero causæ secundæ. Sicigitur in præsentī parū refert, quod Deus libere præbeat concursum modo supra explicato, nā inde solum habetur actionem esse liberā Deo, non vero ipsi causæ secundæ, quia difficultas proposita videtur ostendere illum modum concurrendi tollere indifferentiam eius. Et confirmatur, nam Deus potest necessitate inferre voluntati creatæ, & nihilominus libere eam inferre: & tunc actio erit libera Deo, voluntati autem creatæ necessaria: ergo respectu libertatis ad causam primam non satis est, ut actio sit libera causæ secundæ, nisi modus mouendi illam &

concurrendi cū illa talis sit, ut sic accommodatus ad conservandum vñm libertatis eius: ergo ex solali-
bertate diuina, nō satis soluitur prædicta difficultas.

Alia responsio est, Deum, licet agentibus naturalibus & liberis definire concursum tribuat per suam voluntatem, tamen diuerso modo tribuere: nam agentibus necessariis vult dare concursum, quo necessario agant, liberis quo libere agant: & ita non solum vult Deus actionem, sed etiam modum actionis: & quia ad utrumque est efficax diuina voluntas ideo utrumque simul præstat. Et propterea de diuina providentia dicitur, quod attingit à fine vsq; ad finem fortiter: & disponit omnia suauiter. Quæ responsio habet fundamentum in D. Thom. 1. p. quæst. 19. art. 8. ad 2. & aliis locis, ubi docet ad efficaciam diuine voluntatis pertinere, ut quod vult, fiat, & eo modo quo vult. Quæ doctrina ita generatim sumpta, certissima est, tamen etiam est certum, cum Deus vult aliquid fieri certo quodam modo, pertinere ad sapientiam & efficaciam eius, applicare causas accommodatas ad illum modum operandi: repugnaret enim sibi ipsi si vellet aliquid fieri tali modo, & alioqui impediret vel tolleretur causas ad illum operandi modum. Hoc ergo est, quod in præsentī inquirimus, quomodo cum Deus velit causam secundam libere & cum indifferentia agere, possit illi concursum suum definire, quia in hoc inuoluitur repugnantia. Vnde nō satis est dicere, ad efficacitatem & suauitatem diuinę providentię illa duo coniungere; sed vel explicare oportet quo modo in illis non sit repugnantia, quod per eam responsionem non fit, vel querendum est alius modus, quo efficaciter & suauiter possit Deus mouere creaturam, ut faciat, & libere faciat.

Propter difficultatem ergo propositam censo cū aliis multis Theologis taliter esse explicandum modum, quo Deus suum concursum præbet, vel offert causis liberis. Qui modus in duobus differt ab illis, quem in agentibus naturalibus explicuimus. Primo in determinatione quoad exercitium, quia nimirum Deus ex vi illius voluntatis, qua statuit præbere concursum causæ liberæ, non omnino absolute statuit ut causa libera illum actum exerceat, neque simpliciter vult illum actum esse, sed quali subintellecta conditione vult illum actum esse, quantum est ex se, & ex parte sui concursus, quem præbere statuit, & ad illum ex vi talis voluntatis applicat potentiam suam: tamen causa secunda seu voluntas creatæ, ad illum etiam se determinet, & in illum influat: semper enim potest non influere pro sua libertate.

Fundaturque hæc differentia, primo in diuersis modis operandi: conaturalibus his agentibus. Agentia enim naturalia, natura sua sunt determinata ad exercitium suarū actionū: & ideo, ut supra dicebam, prima causa se illis accommodans, absolute definit illis concursum: agentia autem libera non sunt ita determinata natura sua ad exercitium suarum actionū: cum ergo Deus vniciq; det concursum modo accommodato naturæ eius, his etiam agentibus offert concursum sine omnimoda determinatione ad exercitium.

Secundo hoc videtur conuincere ratio facta: nam si Deus offerret concursum absolutum & efficacem voluntate physice determinatiua, & effectiua talis actus, necessario secum traheret causam secundam: quæ necessitas esset absoluta respectu talis causæ, quia licet esset ex aliqua suppositione, illa tamen esset omnino antecedens, & ita efficax, ut inferior causa nullo modo posset ei resistere.

Tertio, quia licet actualis concursus nō sit ex prærequisitis ad agendum, sed inclusus in actione, tamen concursus in actu primo, seu (quod idem est) habere ita oblatum & præparatum cōcursum, ut sit in potestate hominis habere illum si velit, est vnū ex necessariis prærequisitis ad agendum, ut supra probauimus. Quia re vera non intelligitur alia ratione, quomodo

fit in proxima potestate hominis, inchoare suam actionem. Ergo debet hic concursus ita offerri, & per talem voluntatem causæ primæ, ut eo sicposito, adhuc sit in potestate causæ secundæ libere cum eo operari, vel non operari: quia alias non saluatur hæc indifferentia cum omnibus prærequisitis ad agendum; quod est de ratione liberæ actionis. Ergo necesse est ut intelligatur offerri per voluntatem includentem cognitionem, prout à nobis declarata est. Nā si esset omnino absoluta, non posset illa oblatio concursus non transire ad exercitium seu actum secundum.

Quarto hoc est maximè necessarium propter actus malos voluntatis creatæ. Dicit enim non potest, Deum ex se, absoluta voluntate sua, statuere ut hi actus omnino fiant à causâ secundâ: alias non tantum illos permitteret, sed etiam vellet: quod alienum est à sana doctrina. Præterea, quia aliqui prima radix & origo mali nostræ voluntatis in Deum reduceretur, nam cum voluntas Dei simpliciter sit prior, illa semper determinabit voluntatem creatam ut velit: semper voluntas creatâ vult, quia Deus vult illam velle: ergo etiâ cum vult malum, ideo vult, quia Deus vult eam velle. Prima ergo radix omnis malæ voluntatis in diuinam refunderetur, quod impium est.

Nec satis faciet qui responderit hæc omnia esse vera, & admittenda de voluntate malâ pro materiali, non vero pro formali, id est, quatenus mala est. Nam in presenti vnum ex altero sequitur: quia actus liber voluntatis creatæ circa hoc obiectum, & cū his circumstantiis haberi non potest, quin habeat concomitantem malitiam; qui ergo vult voluntate absoluta illam actum elici ex voluntate creatâ circa hoc obiectum, & cum his circumstantiis: & præsertim si ita vult, ut scilicet trahat voluntatem creatâ ad illum actum exercendum, plane vult moraliter, seu virtualiter malitiam necessario coniunctam illi actui, & est radix & causa eius. Secus vero est si Deus offerat concursum per voluntatem illam includentem conditionem, ut à nobis explicata est: nam tunc simpliciter non vult actum malum, nec determinat aut trahit voluntatem creatam ad exercitium eius, sed solum offert illi concursum, quo insit in actum voluntatis creatæ, dum ipsa elicit illum. Et hæc est potissima differentia, ob quam Deus iuste vult permittere actum peccati, ut est à voluntate creatâ, quem tamen ut sic velle non potest, ut latius explicant Theologi statim citandi.

Quintam rationem adhibere possumus, quia Deus potest necessitate voluntatem creatam, etiam cum ab obiecto, intellectu, aut aliqua intrinseca dispositione necessitatem non pateretur, ut in superioribus visum est: non apparet autem modus quo possit efficacius Deus inferre necessitatem quoad exercitium voluntati creatæ, quam absoluta voluntate sua efficiat, & operatiua ad extra trahendo creatam voluntatem, ut id velit, quod ipse vult eam velle. Ergo è conuerso, cum Deus vult ita concurrere cum voluntate creatâ, ut illam ad exercitium non necessitet, nõ dat concursum per voluntatem ita absolutam, & efficacem: ergo præbet per voluntatem accommodatam libertati humanæ voluntatis, atque adeo includentem ex parte illius virtutalem conditionem, qualem explicuimus. Vtque in hunc modum explicarunt fere omnes antiqui Theologi modum concurrendi Dei cum causâ libera, quos statim referam, declarata prius secunda differentia supra proposita.

Est ergo aliud discrimen inter modum, quo diuina voluntas offert concursum naturalibus, & liberis agentibus, quia illis solum ad vnum actum præbet concursum: his autem ad plures actus offert sufficientem concursum, quantum est de se, quod recte probat difficultas superius posita. Et præterea probari potest, applicando cum proportionem fere omnes. ra-

tiones factas in præcedenti. Primo, quia Deus præbet vnicuique causæ secundæ concursum modo accommodato naturæ eius: Sed hæc est natura causæ liberæ, ut positis cæteris omnibus conditionibus prærequisitis sit indifferens ad plures actus: ergo debet etiam recipere in actu primo concursum modo indifferente: ergo debet quantum est ex parte Dei illi offerri concursus non tantum ad vnum actum, sed ad plures. Secundo, quia alias voluntas creatâ nunquam esset proximè potens ad plures actus efficiendos; ergo nunquam esset libera quoad specificationem actus. Patet secunda consequentia ex dictis supra de causâ libera. Prima verò sequela patet, quia non est causa secunda proximè potens ad aliquem effectum, nisi habeat paratum concursum primæ causæ ad illum. Et ideo paulo antea dicebamus, naturalem causam semper esse proximè potentem ad vnum tantum singularem effectum, quia ad illud solum habet præparatum Dei concursum.

Tertio est euident argumentum, quia voluntas creatâ nihil potest velle sine Dei concursu: ergo nisi aliquo modo habeat in sua potestate Dei concursum ad plures actus, nunquam potest simpliciter & proximè elicere quemlibet illorum actuum: nunquam autem potest habere Dei concursus in manu & potestate sua, nisi prius & antecederet habeat illud oblatum, quantum est ex voluntate Dei, quia non datur, nec dari potest nisi per Dei voluntatem. Neque etiam voluntas creatâ, potest quasi præuenire voluntatem diuinam, vel aliquid efficere quo illam trahat ad dandum generalem concursum, quia nihil potest voluntas creatâ efficere sine ipso concursu. Voluntas ergo dâdi concursum, semper debet antecedere, nec respectu illius, saltem in prima volitione, potest voluntas creatâ aliquo modo præuenire diuinam. Si ergo illa voluntas diuina definitur ad vnum tantum actum, seu concursum eius, voluntas creatâ illum solum efficere potest potentia proxima, neque habet concursum ad alium in potestate sua, & consequenter idem est de cæteris, quæ vel ad illum consequuntur, vel per se sunt eodem genere concursus.

Quarto hic etiam applicatur efficacissimè ratio sumpta ex actibus malis: nam incredibile est Deum velle concurrere cum voluntate hominis hic & nunc ad actum malum, & ad illum bonum, etiam quantum est de se. Neque enim id refundi potest in voluntatē ipsius peccatoris, quia voluntas concurrendi Dei omnino antecedit voluntatem peccatoris, & omnem usum liberum eius. Considero enim hominem actum cogitatem de obiecto prauo cum omnibus circumstantiis prærequisitis, ut voluntas possit ei assentiri, vel dissentiri: neutrum autem potest facere per positum actum sine concursu Dei, & antequam alterum faciat, non potest ei imputari, quod Deus hoc vel illud velit circa concursum illi dandum: ergo si Deus proposuisset concurrere cum illo ad consensum malum, & non ad alium actum, hoc esset ex sola voluntate Dei, nec voluntati hominis posset imputari: quàm vero hoc si alienum à diuina bonitate, omnibus considerandum relinquo.

Hinc graues Theologi in hunc modum declarant concursum Dei cū causâ libera, tunc maximè cum de concursu ad actum peccati loquuntur. Et sumi potest ex D. Thoma in 1. distinctione 47. q. 1. artic. 2. ubi ait, aliquid fieri præter voluntatem Dei beneplaciti consentientem, quamuis nihil fiat contra eam, quod dicit propter actum malum: dicitur autem voluntas consentiens Dei, voluntas absoluta & efficax. Et ideo 1. 2. quæst. 89. artic. 1. ad 3. dicit, voluntatē Dei esse principium vniuersale interioris motus humani: determinationem autem ad talem actum malum directè esse ex voluntate humana. Ac si diceret, Deum ex se offerre concursum indifferenter, determinari autē quali materialiter ex cooperatione voluntatis liberæ. Et generaliter talem significat esse motionem vel

XXII.

XXIII.

XXIV.

Autores qui præmissum modum amplectuntur.

concursum Dei cum causa libera 1.2. quæst. 9. artic. 6. ad 3. & q. 10. artic. 4. & 3. contra Gent. cap. 73. & 90. & quæst. 3. de potent. artic. 7. ad 13. & quæst. 5. de verit. artic. 5. ad 1. Idem sentit Capreolus locis supra citatis sect. 2. & præsertim in 2. distinct. 28. quæst. 1. artic. 3. ad 12. contra 2. conclusionem. Conradus expresse ac late 1.2. quæst. 79. artic. & Soto 1. de Natur. & grat. ca. 16. qui expressius quam cæteri Thomistæ, & generalius, ait Deum non concurrere cum voluntate libera per voluntatem beneplaciti, cui non potest resisti, sed voluntate alia, cui resisti potest: verba eius sunt: *Quidquid Deus vult voluntate absoluta, & quæ dicitur beneplaciti, sit iuxta illud, Voluntati eius quis resistet: quando autem cum libero homine concurrat, non vult illud fieri nisi salua humana natura, & libera voluntate, quæ idcirco resistere Deo potest.*

XXV. Scotus etiam licet locis supra citatis aliter sentire videatur, tamen in 2. distinct. 37. Ad solutionem istorum, vt declarat concursum ad actum peccati, dicit, *Causam secundam habere in potestate sua concusare & non concusare primæ: & si non concusat, vt tenetur, inde fieri vt non sit relictio in effectu communi ambobus.* Vbi Lychetus expresse ita declarat diuinum concursum, & voluntatem Dei, per quam datur, & significat etiam Maioris in 2. dist. 43. quæst. 4. Vnde Vega lib. 6. in Trident. capit. 7. ob hanc causam dicit, concursum Dei generalem esse immediate in potestate nostra, etiam quando non operamur: idque existimat esse necessarium ad nostram libertatem. Idem tenet Corduba quæst. 55. dubio 8. & 10. quamvis de ordine naturæ inter causalitatem primæ & secundæ causæ minus proprie loquatur.

XXVI. Alij etiam authores fere omnes ita declarant diuinum concursum, præsertim Gregor. in 2. dist. 28. quæst. 1. art. 3. ad 12. Gabriel. in 2. dist. 1. quæst. 2. art. 2. conclus. 4. & art. 3. dubio 1. & d. 87. art. 3. dubio 2. Marfil. in 1. quæst. 40. art. 2. part. 1. conclus. 4. in fine. Adamus in 3. dist. 14. quæst. 3. dubio 2. Almain. tractat. 1. Moral. cap. 1. Fauet etiam plurimum Alex. Alenf. 1. p. q. 24. memb. 5. & quæst. 3. memb. 4. art. 3. & quæst. 40. memb. 4. ad 3. Bonauent. in 2. dist. 37. art. 1. quæstione 1. vt vltimum & alij plures, quos breuitatis causa omitto.

Obiectiones contra superiorem doctrinam.

XXVII. Quæ autem contra hunc modum explicandi diuinum concursum cum causis liberis obijci possunt, soluentur facile ex his, quæ in superioribus tractata sunt. Primū esse potest, quia sequitur actum liberum fieri absque absoluta & efficaci Dei voluntate, quod videtur repugnans: cum omnes res pendant ex hac voluntate Dei. Secundū, quia sequitur actum liberum quasi per accidens, vel contingenter fieri, respectu Dei, quia Deus ex se non præscribit quid ex suo concursu euenturum sit, & quasi in incertum tendit in id, quod voluntas creata fecerit. Tertiū hinc videtur sequi Deum applicare suum concursum ad hos actus tantum generali & confuso modo, scilicet, ad id, quod voluntas creata effecerit: hæc autem videtur esse magna imperfectio. Quartū sequitur, non habere Deum perfectam prouidentiam in particulari de his actibus liberis: quandoquidem non disponit de illis in particulari vt line, vel non sint, sed solum in confuso, relinquens determinationem in particulari causæ secundæ. Vnde vltius fit quinto, vt determinatio talis actus, tam quoad exercitium, quam quoad specificationem omnino tribuenda sit causæ secundæ. Sexto, videtur hoc repugnare cum ijs quæ supra diximus, determinationem effectus in indiuiduo peculiari modo procedere ex præfinitione primæ causæ: hoc enim non minus necessarium est in actibus liberis, quam in alijs, qui cum voluntas amat, non est in eius potestate eligere hunc actum amoris in indiuiduo potius

quam alium quem facere posset. Septimū, quia sequitur ex dictis posita voluntate Dei concurrenti cum voluntate creata ad actum eius, accidere posse vt actus non sequatur, etiam si ex parte voluntatis sit virtus sufficiens & omnia alia requisita: eademque ratione fieri vt Deus & diuina voluntas ex parte sua eodem modo se habeat ad hominem cum quo non concurrat actus, & ad eum cum quo concurrat, quod est absurdum, cum aliquid operetur in vno quod non operatur in alio.

Octauo, potest directe ostendi illum modum non esse necessarium; nam Deus in sua æternitate præstat quid voluntas creata volitura sit in quacunque occasione circa quodvis obiectum, & cum quibuscunque circumstantiis: ergo potest Deus absoluta voluntate velle dare cōcursum ad illum solum actum, quem prauiderit operaturam. Neque oportet vt ad alios actus, quos certe scit nunquam futuros, concursum offerat. Et eadem ratione necesse non est vt aliquam conditionem tacite vel expresse apponat illi voluntati, quando quidem iam prævidet conditionem illam, quæ ibi interuenire posset, futuram esse, nimirum quod voluntas creata cooperetur. Et ob eandem causam per hunc modum concursum non tollitur indifferencia libertatis, quia & illa voluntas Dei ponitur cum aliquo respectu ad futuram cooperationem voluntatis, & Deus paratus esset ad dandum alium concursum, si voluntas aliud esset operatura.

Obiectionibus satisfi.

Ad primum respondetur, aliud esse actum liberum fieri sine absoluta Dei voluntate, quæ velit, vt talis actus sit; aliud vero quod Deus non concurrat ad talem actum ex illa absoluta voluntate. Ex nostra ergo sententia solum sequitur hoc posterius, quod nos admittimus tanquam verissimum, quia vt Deus concurrat, sufficit voluntas concurrenti, quæ quantum ad id, quod se tenet ex parte Dei, est absoluta & efficax, quia ex vi illius, Deus applicat suam potentiam ad concurrendum, & re ipsa in tempore concurrat iuxta propositum eiusdem voluntatis. Tamen quia in obiecto illius voluntatis, vt ex ipso verbo concurrendi constat, comprehenditur concomitantia vel cooperatio alterius, ideo ex parte alterius subintelligitur conditio, sine qua illa Dei voluntas non habebit effectum ad extra, & ideo ex hac parte dici potest cōditionata. Cum enim actio transeat qua Deus concurrat cum voluntate creata, pendet tum à voluntate diuina, tum à creata, vt Deus ad illam concurrat, non est necesse, vt absolute velit illam actionem, quatenus est ab vtroque principio, sed solum quatenus est ab ipso, sinendo aut concedendo alteri voluntati, vt etiam ipsa influat, & consequenter subintelligendo conditionem cooperationis alterius voluntatis. Sic enim se gerit Deus circa malas voluntates. Propter quod dixit Augustinus 5. de Ciuit. capit. 8. & sæpe alias, à Deo esse omnes potestates, non tamen omnes voluntates. Et Conc. Trident. sess. 6. can. 6. propter eandem causam definit; *Deum operari hos actus permiscere solum.* Atque hinc aperte colligimus, ex vi generalis concursus & subordinationis necessariæ inter causam primam & secundam, dictam voluntatē concurrēdi ex parte Dei sufficere, quidquid sit, an circa actus bonos ob speciales rationes habeat Deus alium modum absolutæ voluntatis.

Vnde altera propositio, scilicet, actum liberum fieri sine absoluta Dei voluntate, non sequitur ex nostra sententia, quia, quamvis illa voluntas non sit necessaria ad concursum, potest Deus alia ratione illam habere. Et in bonis quidem actibus habet illam Deus, siue illa sit præcedens scientiam per modum præfinitionis, siue subsequens per modum approbationis, hoc enim ad præsens nihil spectat. Circa ma-

ca malos autem actus non habet Deus illam voluntatem absolutam, quia Deus non vult simpliciter & absolute hæc mala fieri, neque in eis, quæ futura prævidet, complacet simpliciter: repugnat enim bonitati eius: quamvis etiam non velit absolute hos actus non fieri, sed velit eos permittere, ut recte dicit Divus Thomas 1. parte, quæstione decimanona, articulo nono ad tertium. Et postquam prævidet esse futura, complacet in eis, quatenus ab ipso sunt, quod solum est complacere de concursu, quem ad ea præbet.

Ad secundum respondetur negando sequelam, quia Deus ex certa scientia & voluntate sua concurrunt cum voluntate creata ad quemlibet actum eius: & ideo non casu aut contingenter cum voluntate creata concurrunt, sed ex sapientissima providentia. Et quamvis non semper absoluta voluntate præstinet, quid voluntas creata operatur sit, non tamen propterea tendit in incertum, quia vel præstinet, vel saltem permittit quidquid talis causa secunda actura est, & videt etiam clarissime & certissime quid sit actura: & ad illud sua voluntate concurrunt.

Vnde etiam soluitur tertium inconueniens, negando sequelam. Non enim confuse, sed distincte & in particulari applicat Deus voluntarie concursum suum ad hunc vel illum actum: semper tamen sub intellectu conditione liberæ cooperationis ipsius voluntatis creata. Hæc enim conditio non minus habet locum in voluntate concurrenti distincte & in particulari ad talem vel talem actum, quam in consensu voluntate concurrenti, quam necesse non est Deo tribuere, nisi quatenus in voluntate concurrenti in particulari ad hunc vel illum actum includitur.

Quare minime etiam sequitur, quod quarto loco inferrebat de imperfectione aut confusione (ut sic dicam) diuinæ providentiæ: de omnibus enim in particulari prouidet Deus, sed non de omnibus eodem modo. Vnde de actibus bonis qui futuri sunt simpliciter & absolute disponit ut sint: de malis autem, quamvis etiam in particulari disponat, non tamen simpliciter & absolute ut sint, sed ut esse permittantur: & de illis quatenus iam futuri prævidentur, disponit Deus quomodo vel curentur, vel puniantur. Sic ergo habet Deus de omnibus & singulis in particulari perfectam providentiam, vnicuique tamen accommodatam. Atque ob hanc causam auctores quidam graues antiqui, præsertim Græci, negant hos actus malos esse ex providentia: quia per illam vocem peculiariter intelligunt illam absolutam dispositionem, qua Deus non solum permittit, sed absolute vult ut aliquid sit. Vel, ut illa particula ex propria voce satis indicat, solum intendunt radicem & originem horum actuum malorum non esse ex diuina providentia, neque illi esse tribuendos tales actus ut propriæ causæ. Verum est, interdum extendere illum loquendi modum ad actus bonos: sed tunc strictius vultur ea voce, pro efficaci prædeterminatione Dei necessitatem inferente voluntati creatæ, ut exposuit D. Thom. 1. parte, quæstione 23. articulo 1. ad primum.

Ad quintum de determinatione voluntatis creatæ iam in superioribus dictum est, quo modo hæc determinatio possit aliquo modo tribui causæ secundæ: idem enim modus proportionaliter habet locum in causa libera. Et maiori quadam ac peculiari ratione dicitur illa se determinare ad suam actionem. Nō quia se determinet sine concursu Dei (illius enim determinatio non est aliud quam eius volitio, quam consistit fieri non posse sine concursu Dei) sed quia voluntas & potentia Dei ut sic applicata ad concurrentium, est quasi indifferens & expectans, ut iuxta vult liberum voluntatis, ita illi cooperetur: quod non est ex imperfectione, sed ex sapientissima providentia Dei sese accommodantis causæ secundæ. Vnde

de licet simpliciter concursus Dei sit prior natura, modo superius explicato, tamen secundum quid, & in suo genere potest hæc determinatio peculiari modo attribui causæ secundæ. Loquimur autem generaliter ex vi concursus, nam aliis modis, vel per alia auxilia sæpe est Deus principalis causa omnis bonæ determinationis voluntatis, & præsertim in iis quæ per gratiam fiunt, de quo alias.

Ad sextum, concedimus determinationem actus vel effectus quoad indiuiduum, præsertim oriri ex determinatione diuini concursus. Neque hoc repugnat cum iis quæ dicta sunt de concursu ad actus liberos: nam illam determinationem concursus ad singularem, & indiuiduum actum potest esse ex voluntate non omnino absoluta ex omni parte, sed includente conditionem ex parte cooperationis liberæ humani arbitrij. Rursus ille concursus offerri potest non solum ad vnum indiuiduum actum vnius speciei, sed etiam ad plures diuersarum specierum, ut ad hunc actum amoris, & ad hunc actum odij: atque ita in singulis speciebus determinatur voluntas ad tale actum in indiuiduo, & nihilominus manet indifferens, vel ad vtendum concursu, aut non vtendum, vel ad vtendum illo in hac vel illa specie.

Ad septimum, concedimus priorem illationis partem, nempe post oblatum sufficenter concursum ex parte Dei, posse voluntatem non operari etiam in sensu composito. Neque hoc est maius inconueniens, quam quod posita Dei permissione adhuc voluntas possit non peccare, quod verum & necessarium est, quia promissio respicit potentiam causæ ad vtrumque oppositorum se habentem, ut dixit D. Thom. in 1. d. 47. qu. 1. art. 2. Denique, sicut positis omnibus prærequisitis potest voluntas operari & nō operari, ita etiam sufficenter oblato ac præparato Dei concursu potest non operari cum illo, quia illud est vnum ex prærequisitis. Dicitur autem oblatum concursu transiente, non autem in reposito, quia tunc iam impossibile est in sensu composito, quin operetur voluntas, quia talis concursus nō distinguitur in re ab actione eius. Quo sensu dixit Divus Thomas 1. 2. quæst. 10. articulo 4. ad tertium. Si Deus mouet voluntatem, impossibile esse quin voluntas moueatur. Hic enim concursus non est ex prærequisitis ad actionem, sed intrinsece inclusus in ipsa actione.

Vnde ad alteram partem illationis negatur sequela, nam in eum hominem, qui actu operatur, Deus etiam actu influit, non vero in eum qui non operatur. Et ita non eque se habet Deus ad vtrumque quoad actionem externam respectu ipsius Dei. Si autem esset sermo de sola voluntate Dei ad intra, qua offert concursum: heri potest ut illa ex parte sua sit equalis & quod in vno habeat effectum, & non in alio, ex libertate eorū, quod nullum est inconueniens, quia in ipsa voluntate Dei inclusa fuit illa conditio, ut explicatum est. An vero in alia voluntate electiua aut prefinitiua, vel in aliquo auxilio ab ea manante sit semper inæqualitas, non est nostrum disputare.

Ad octauum respondetur, præscientiam conditionatam, quæ in eo supponitur, quamque nos libenter admittimus, non impedire modum concurrenti à nobis explicatum, aut alteri locum dare. Nam, cū Deus præscit quid voluntas creata factura sit, si cum talibus circumstantiis applicetur, inter alias conditiones ponenda hæc est, scilicet, si Deus offerat sufficientem concursum, quia sine eo nihil potest operari. Hic autem sufficiens concursus, ut in hac conditionali inclusus, talis esse debet ut sit indifferens tum ad exercitium, tum ad speciem actus: & ideo nō debet esse absolute definitus ad vnum tantum actum & exercitium eius. Quāvis ergo Deus præuideat, quid voluntas operatura sit hic & nunc, si ipse præbeat concursum, necesse est, ut eo modo præbeat quem natura ipsius voluntatis postulat, quique in prædicta hypothesi intelligebatur inclusus. Quia si Deus

XXXV.

XXXVI.

XXXVII.

XXXVIII.

maur-

mutaret modum concursus, iam non eodem modo sequeretur effectus. Igitur voluntas illa, qua Deus offert concursum, ex se manet semper conditionata in virtute, quamvis ex præsentia æquiualeat absolutæ, quia præuidet Deus habituram effectum concurrente simul altera voluntate.

XXXIX.

Et eadem ratione non obstante illa præscientia, Deus quantum est ex se, offert concursum ad alios actus, quamvis illos non sit effectura voluntas creata, vt simpliciter possit illos efficere, nec per Deum fiet quo minus illos efficiat. Sicut etiam Deus vult, dare auxilia sufficientia ijs, quos præscit non bene vsuros talibus auxilijs, vt simpliciter possint ita operari: quia aliàs non posset eis de facto imputari quod non operarentur, si ob solam dictam præscientiam talibus auxilijs priuarentur. Imo hoc ipsum supponitur in illo argumento, cum in eo dicitur, Deum esse paratum ad concurrendum ad alios actus, si voluntas creata eos esset factura, nam Deus non est sic paratus nisi per suam voluntatem, & liberam determinationem, non quam in eo euentu esset habiturus; quis enim de illa iudicare potest? sed quam nunc iam habet. Offert ergo Deus causis liberis suum concursum sufficientem, non solum ad eos actus quos faciunt, seu facturæ sunt, sed etiam ad eos quos facere possent, si vellent.

SECTIO V.

Virum causæ secundæ pendeant essentialiter in operari à sola causâ primâ aut etiam ab alijs.

I.

Ultimo loco videndum superest in hac disputatione, an sit proprium primæ causæ concurrere dicto modo cum causis secundis ad operationes earum, & quod ab illa ceteræ pendeant: an vero inter causas creatas sit etiam hæc dependentia, & hic concurrendi modus. Vbi etiam occurrit occasio declarandi communem distinctionem causarum efficientium in eas, quæ sunt per se & essentialiter subordinatæ & quæ sunt tantum per accidens.

Ratio dubitandi.

II.

NAM ex hac diuisione sumitur prima ratio dubitandi in proposita questione, quia non solum causæ secundæ respectu primæ sunt essentialiter subordinatæ, sed etiam inter ipsas causas secundas causæ particulares sunt subordinatæ vniuersalibus: sed hæc subordinatio essentialis consistit in prædicta dependentia operationis vnius ab influxu alterius: ergo ille modus dependentiæ non est tantum respectu primæ causæ. Maior videtur sumi ex Arist. 2. Metaph. vbi probans non esse processum in infinitum in causis efficientibus per se ordinatis, supponit non tantum inter duas, scilicet primam & secundam, sed inter plures esse aliquam subordinationem. Atque hinc 2. Physic. text. 26. ait, *Sol & homo generant hominem.* Et 2. de Generat. text. 55. hac ratione vocat Solem procreandarum rerum autorem: & sect. 26. Problemat. q. 35. eum vocat autorem & parentem motuum. Et sect. 11. q. 5. ait, *Solem esse qui omnia mouet.* Ac denique 2. de generat. text. 56. & 12. Metaphysic. text. 34. motum cælorum dicit esse causam omnium generationum & corruptionum, & 1. Meteoror. c. 9. hoc peculiariter attribuit motui Solis. Similiter D. Tho. 3. cont. Gent. cap. 67. ait corpora inferiora agere in virtute corporum cælestium. Et lib. 4. cap. vlt. ait generationem & corruptionem inferiorum corporum ex motu cæli causari. Denique omnes Philosophi ita videntur sentire de cælorum causalitate, & ideo eos appellant causas vniuersales respectu inferiorum omnium.

Varij questionis sensus.

VT questionem hanc ad certa capita reducamus, aduertendum est, posse fieri comparationem, aut inter causas supposititaliter distinctas, quæ vocantur causæ vt quod; vel inter virtutes eiusdem causæ, seu eiusdem suppositi. Questio ergo hæc præcipue tractatur in priori sensu: & ideo de illo primum dicemus; aliquid vero addemus de posteriori, vt plena habeatur resolutio. Deinde est obseruandum, aliud esse loqui de causis partialiter concurrentibus ad eandem actionem in eodem ordine, aliud vero de causis essentialiter subordinatis, cum intrinseca dependentia vnius ab alia in operando. Priori modo certum est sæpe concurrere plures causas creatas ad eandem actionem vel effectum; quod potest aliquando esse per accidens ex fortuito concursu causarum, alioqui per se sufficientium: aliquando vero potest esse per se, & ex institutione naturæ. Et hoc modo sæpe concurrunt plura alia ad vnum effectum, quia singula per se non sufficient. De hoc igitur modo partialis concursus nulla est difficultas, imo fortasse cælorum concursus magna ex parte ita intelligendus est, vt inferius dicam.

In priori ergo sensu tractatur præfens questio. In qua tota difficultas est de dependentia inferiorum corporum à corporibus cælestibus. Nam de substantijs immaterialibus est res certa non pendere per se in operando ab aliquo agente creato: quia ab illo non pendit in esse, neq; in facultate seu virtute operandi: ergo neque illi subordinantur in agendo. Rursus de ipsis corporibus cælestibus eadem ratione certum est, non pendere per se in actionibus suis ab alijs agentibus creatis, quia ab illis non pendit in esse: operatio autem sequitur esse & imitatur illud. Item quia cæli non pendit per se in actionibus suis ab intelligentijs creatis, quia neque ab illis pendit in esse aut in virtutibus suis, neque ille possunt per se efficere in corpora aliquid præter motum localem. Dices, Saltem mediante motu potest actio cæli pendere ab intelligentia. Respondeo, iuxta veriorum sententiam illum motum solum deferuire ad actionem cæli per modum applicationis ad diuersa corpora: illa autem dependentia non est per se, sed per accidens, vt constat. Quod si verum est cælum esse instrumentum intelligentiæ moueatis ad aliquas actiones, quoad illas erit dependentia essentialis: tamen re vera nullæ sunt huiusmodi actiones, vt supra tenuimus: quia neq; in intelligentia est virtus principalis ad huiusmodi effectus corporales efficiendos; neq; solus motus localis potest per se deferuire ad communicandam hanc virtutem.

Et eadem fere ratione vnum cælum non pendet ab alio per se in actione sua, quia neque esse, neque virtutem agendi habet vnum ab alio. Dices, cæli non agunt nisi per astra: hæc vero non agunt nisi per lumen, quod non habent nisi à sole: ergo omnia pendent à sole in virtute agendi, & consequenter in actione. Respondetur primo negando minorem, sed vnumquodq; astrum habet propriam virtutem innatam & cōnaturalem per quam influit, nam sicut habent formas proprias specie diuersas, ita ad illas consequuntur propriæ virtutes & facultates specie diuersæ. Neque est verisimile, aut omnia astra habere virtutem agendi per accidens extrinsecum, & accidentario illis aduenientem, aut eandem luminis qualitatem, ex eo solum quod in diuersis subiectis recipiuntur, habere tam varios & diuersos effectus, quam habent astra diuersa: sed de hoc aliàs. Et præterea, quicquid de hoc sit, non pendebit à sole actio lunæ, vt illa illuminatæ, nisi prout pendet ab igne actio aquæ calefactæ: quæ non est dependentia immediata ex subordinatione essentiali, sed dependentia tantum remota, qualis est in omni effectû respectu causæ remota.